

SÉNAT DE BELGIQUE

SÉANCE DU 8 MAI 1929

Rapport de la Commission des Sciences et des Arts, chargée d'examiner le Projet de Loi relatif aux internats créés en vue d'assurer l'instruction primaire aux enfants dont les parents n'ont pas de résidence fixe.

(Voir les n° 140, 242 et les Annales parlementaires de la Chambre des Représentants, séance du 26 avril 1929.)

Présents : MM. DERBAIX, président; le baron DELVAUX DE FENFFE, le baron DE MOFFARTS, RONVAUX, Mme SPAAK, MM. VAUTHIER, VERMEYLEN, WEYLER et VINCK, rapporteur.

MADAME, MESSIEURS,

En application de l'article 5, paragraphe 4 de la loi organique de l'enseignement primaire, un arrêté royal du 10 novembre 1925 porte que : « Les chefs de famille n'ayant pas de résidence fixe et qui ne se conforment pas aux dispositions légales concernant l'obligation scolaire, sont tenus de faire donner l'instruction à leurs enfants pendant quatre ans consécutifs, à dater de la rentrée des vacances d'été de l'année pendant laquelle ces enfants accomplissent leur dixième année.

» Ils satisfont à cette obligation en confiant leurs enfants à un établissement spécial public ou privé en vue de leur instruction. »

Malheureusement, ces dispositions restent actuellement sans application pratique, parce qu'il n'existe pas d'internat où puissent être hébergés convenablement et dans des conditions acceptables pour les parents, les enfants de ces familles.

Le but très louable de la présente loi est de permettre la création de ces

internats et de régler certains points essentiels de leur fonctionnement.

Les membres de la Commission eussent été unanimes à approuver le projet si plusieurs ne craignaient pas cette consécration légale de la dérogation à la scolarité de huit années et ne craignaient que cette consécration puisse être invoquée comme précédent pour en accorder d'autres.

Un de nos collègues de la Commission croyait même pouvoir conclure que la situation actuelle serait empirée par le fait que le membre de phrase : « *et qui ne se conforment pas aux dispositions légales concernant l'obligation scolaire* », qui se trouve dans l'arrêté royal de 1925, ne se trouve pas reproduit dans le projet actuel.

Il est bien évident que cette omission ne peut pas être interprétée autrement que comme la suppression d'une phrase inutile. M. le Ministre Vauthier nous a formellement, en Commission, donné son avis à cet égard : ce père de famille peut s'acquitter en assurant la scolarité de ses enfants de dix à quatorze ans, mais s'il le fait pendant une durée plus

longue, s'il leur assure la scolarité normale de six à quatorze ans, qui pourrait songer à l'en blâmer?

Certes, la majorité (5 à 1 et une abstention) des membres de la Commission qui vous demande d'approuver le projet, souhaiterait que les enfants de ces familles pussent fréquenter l'école pendant plus de quatre années.

Plusieurs collègues pensent que les internats peuvent très bien accueillir des enfants âgés de moins de dix ans, que cela se réalise actuellement dans nombre d'institutions.

M. le Ministre des Sciences et des Arts a répondu que rien n'empêchera dans la pratique d'envisager cette possibilité, qu'il ne sera nullement interdit à ces internats d'étendre leur sollicitude à des enfants de moins de dix ans et que, peut-être, d'ici quelque temps, une modification de la loi pourra être proposée, étendant à plus de quatre années cette obligation scolaire.

Ce que nous voyons d'essentiel dans la loi, c'est que, sans rien changer aux dispositions actuelles (celles de l'arrêté royal de 1925), elles permettent à ces dispositions de devenir des réalités.

On peut dire qu'aujourd'hui ces pères

de famille, quand ils le voulaient, échappaient à toute obligation d'envoyer leurs enfants à l'école.

Demain, ils ne le pourront plus.

Le progrès sera considérable et suffit à justifier votre vote favorable.

Nous sommes d'accord pour reconnaître qu'immédiatement, nous aurons à nous préoccuper de ce que deviennent les enfants de ces familles de leur sixième à leur dixième année.

Il faut bien reconnaître qu'il y a là d'autres difficultés sentimentales, familiales, scolaires, éducatives et qu'en attendant que nous puissions les résoudre, ce qui peut prendre quelque temps, il importe de s'organiser pour assurer un minimum.

Nous prions donc le Sénat de vouloir bien, avant de se séparer, voter le projet en question que la Chambre a adopté sans discussion, par 103 voix contre 1 et une abstention.

Le Président,
E. DERBAIX.

Le Rapporteur,
E. VINCK.

BELGISCHE SENAAT

VERGADERING VAN 8 MEI 1929

Verslag uit naam van de Commissie van Kunsten en Wetenschappen, belast met het onderzoek van het Wetsontwerp betreffende den leerplicht der kinderen wier ouders geen vaste verblijfplaats hebben en betreffende de internaten opgericht om lager onderwijs aan die kinderen te verstrekken.

(Zie de n°s 140, 242 en de Handelingen van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, vergadering van 26 April 1929.)

Aanwezig : de heeren DERBAIX, voorzitter; Baron DELVAUX DE FENFFE, Baron DE MOFFARTS, RONVAUX, Mev. SPAAK, de heeren VAUTHIER, VERMEYLEN, WEYLER en VINCK, verslaggever.

MEVROUW, MIJNE HEEREN,

Ter uitvoering van artikel 5, paragraaf 4, der organieke wet op het lager onderwijs, bepaalt een Koninklijk besluit van 10 November 1925 : « De gezinshoofden zonder vaste verblijfplaats, die de wetsbepalingen betreffende den leerplicht niet naleven, moeten aan hun kinderen onderwijs doen verstrekken gedurende vier achtereenvolgende jaren welke ingaan na de Zomervacantie van het jaar waarin die kinderen hun tiende jaar volbrengen.

« Deze verplichting leven zij na door hun kinderen met het oog op het onderrecht toe te vertrouwen aan een openbare of private bijzondere instelling. »

Deze bepalingen worden ongelukkig in de praktijk niet toegepast omdat er geen internaat bestaat waar de kinderen dezer families behoorlijk en in door de ouders aanneembare voorwaarden kunnen ondergebracht worden.

Het zeer loffelijk doel dezer wet ligt er in de stichting dezer internaten toe te laten en sommige hoofdpunten van hun werking te regelen.

De leden van de Commissie zouden eenparig het ontwerp hebben goedgekeurd, indien sommigen deze wettelijke bekrachtiging der afwijking van den acht-jarigen schoolplicht niet vreesden, alsook dat deze bekrachtiging als precedent zou ingeroepen worden om er andere toe te staan.

Een der leden meende zelf te kunnen besluiten dat de huidige toestand zou verergeren door het feit dat de zinsnede : « die de wetsbepalingen betreffende den leerplicht niet naleven », die voorkomt in het Koninklijk besluit van 1925, niet in het huidig ontwerp wordt overgenomen.

Het is duidelijk dat deze weglating alleen kan verklaard worden als de afschaffing van een nutteloozen volzin. Minister Vauthier heeft ons uitdrukkelijk in de Commissie zijn meening in dit opzicht uitgedrukt : « dit gezinshoofd kan zich in regel stellen met den schoolplicht te verzekeren zijner kinderen van tien tot veertien jaar, doch indien hij het doet gedurende een langeren termijn, van zes tot veertien jaar bij voorbeeld, wie zou er hem kunnen voor laken ».

schoolplicht niet moet worden opgelegd, wat ook de duur weze van het verblijf der ouders in de verschillende gemeenten van het land ?

2. Het principieel van de Staatstusschenkomst in de kosten van het internaat is een nieuwigheid wat betreft het lager onderwijs, zooals het door de schoolwet wordt geregeld.

De ouders zonder vaste woonplaats zullen door den Staat niet alleen de onderwijskosten van hun kinderen zien betalen, wat normaal is, doch ook nog de vier vijfden van de internaatskosten, dat wil zeggen, kost en inwonen, enz. Is dit een voordeel voor bedoelde ouders in den aard van dit der pupillenscholen, voor ouders die reeds bevoordeeld worden wat betreft den duur van de schoolplicht, of zal deze tegemoetkoming van den Staat in het kostgeld ook worden verleend aan elk gezinshoofd dat zulks aanvraagt ?

3. Artikel 2 bepaalt dat de Regeering de provinciale, gemeentelijke en private internaten kan erkennen die zich aan haar toezicht onderwerpen. Is dit een gewoon recht ? Zou erkenning niet verplicht moeten zijn voor den Staat wanneer de bij Koninklijk besluit te bepalen voorwaarden — die voor al de internaten dezelfde zijn — worden nageleefd en behouden ?

4. Zal het internaat of het bijzonder gesticht verplichtend zijn vanaf den leeftijd van tien jaar, ofwel zal het bezoek van een gewone lagere school, vanaf dezen leeftijd, voldoende zijn ?

5. Wordt elke geldelijke tusschenkomst vanwege de provinciën, de gemeenten, de Commissie van Openbaren

Onderstand in het kostgeld (kost, enz.) afhankelijk gesteld van denzelfden regel als dien voorzien bij artikel 46 der schoolwet en, zoo deze openbare besturen tusschenbeide komen, is het hun dan verboden eenig onderscheid tusschen de internaten te maken ?

* * *

De geachte Minister van Kunsten en Wetenschappen heeft de vrees uitgedrukt dat sommige verdienstelijke internaten mochten gedwongen zijn, bij gemis van voldoende inkomsten, hunnen weldadigen invloed stop te zetten, zoo hun niet onverwijld toelagen worden toegekend.

Deze opwerping is gegrond. Derhalve zou de Senaat uitdrukkelijk den wensch moeten uiten op de begrooting voor 1930 de noodige kredieten te zien uittrekken om de bestaande internaten geldelijk te steunen, en wel met terugwerkende kracht; in die voorwaarden zouden deze verdienstelijke internaten, die op aanmoediging aanspraak mogen maken, niet te lijden hebben onder de laattijdige goedkeuring van dit ontwerp.

Het lijkt ons overigens dat hooger aangehaalde principieele vraagpunten, zonder van de andere te spreken die tijdens het debat kunnen rijzen, op een gepaster oogenblik dan thans zouden dienen te worden onderzocht, in het welbegrepen belang van de kinderen.

Mits de zedelijke belofte de bestaande internaten geldelijk te steunen, stellen wij dus voor de behandeling van dit wetsontwerp uit te stellen en te beslissen dat zij bij den aanvang van den volgenden zitting op de agenda zou komen.

Bon P. DE MOFFARTS.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1928-1929

Rapport de la Commission des Sciences et des Arts, chargée d'examiner le Projet de Loi relatif aux internats créés en vue d'assurer l'instruction primaire aux enfants dont les parents n'ont pas de résidence fixe.

NOTE DE LA MINORITÉ

Les importantes questions soulevées par le projet de loi mériteraient que le Sénat leur consacrat un examen d'autant plus approfondi que ce projet a été voté à la Chambre, sans aucune discussion conjointement avec d'autres.

Signalons les points suivants :

1. Le projet porte une atteinte très grave au principe des huit années de scolarité obligatoire. On peut se demander s'il est de l'intérêt des enfants dont les parents n'ont pas de résidence fixe — et c'est cet intérêt que nous devons envisager en premier lieu — de n'être tenus qu'à quatre années d'écolage. Leur instruction sera inférieure à celle des autres enfants et, d'autre part, ne doit-on pas craindre un surmenage nuisible pendant la période réduite de quatre ans dans des instituts spéciaux ?

La loi du 18 octobre 1921 porte le titre de « Loi renforçant l'obligation scolaire de l'enseignement primaire ». Son article 3 stipule qu'un arrêté royal règle la façon dont les chefs de famille n'ayant pas de résidence fixe, ont à s'acquitter des obligations qui pèsent sur eux en vertu de la loi scolaire.

N'est-il pas permis de trouver étrange que, pour renforcer l'obligation scolaire, l'arrêté royal du 10 novembre 1925 ait

décidé que la façon de s'acquitter de l'obligation légale de faire instruire ses enfants pendant huit ans était de les mettre en classe pendant quatre ans ? Le Parlement ne s'est jamais prononcé sur ce point ; ne mériterait-il pas un examen attentif ?

Est-il de l'intérêt des enfants de pouvoir légalement vagabonder jusqu'à dix ans ? Est-ce remplir notre devoir envers eux que de le leur permettre ?

Ce grave accroc à l'obligation scolaire à partir de six ans ne constituera-t-il pas un précédent dangereux qu'on invoquera pour obtenir d'autres dérogations ?

L'Exposé des motifs de la loi de 1921 dit que, sous le régime précédemment en vigueur, les enfants de bateliers, de forains et autres ambulants n'étaient astreints à l'obligation scolaire que lorsqu'ils séjournaient au moins vingt-huit jours consécutifs dans une commune et que, pratiquement, cette disposition n'était pas appliquée. Soit, mais ne pourrait-on discuter le point de savoir si, au contraire, l'obligation scolaire ne doit pas être imposée quelle que soit la durée de la résidence des parents dans les diverses communes du pays ?

2. Le principe de l'intervention de

l'Etat dans les frais de pension est une nouveauté en ce qui concerne l'enseignement primaire tel qu'il est réglé par la loi scolaire.

Les parents sans résidence fixe verront l'Etat payer non seulement les frais d'instruction de leurs enfants, ce qui est normal, mais encore jusqu'à concurrence des quatre cinquièmes, les frais de pension, c'est-à-dire de nourriture, de logement, etc. Est-ce un privilège pour les parents en question rappelant celui des écoles de pupilles, parents allégés déjà au point de vue de la durée de l'obligation scolaire, ou bien cette participation de l'Etat dans les frais de nourriture, etc., sera-t-elle accordée à tout chef de famille qui en fera la demande ?

3. L'article 2 stipule que le Gouvernement peut agréer les internats provinciaux, communaux et privés qui acceptent son contrôle. Est-ce une simple faculté ? L'agrément ne devrait-elle pas être obligatoire pour l'Etat lorsque les conditions à fixer par arrêté royal identiques pour tous les internats, seraient remplies et maintenues tant que ces conditions subsisteraient ?

4. L'internat ou l'institut spécial sera-t-il obligatoire à partir de l'âge de dix ans, ou bien la fréquentation à partir de cet âge d'une école primaire ordinaire sera-t-elle suffisante ?

5. Toute intervention financière des provinces, des communes, des commissions d'assistance publique dans les frais d'internat (nourriture, etc.) est-elle légalement subordonnée à la même règle que celle de l'article 46 de la loi scolaire, si ces pouvoirs publics inter-

viennent, leur est-il interdit de faire aucune distinction suivant la catégorie d'internats ?

L'honorable Ministre des Sciences et des Arts a exprimé la crainte de voir certains internats qui rendent actuellement de très grands services, obligés de cesser, faute de ressources suffisantes, leur action bienfaisante si des subsides ne leur sont pas alloués sans tarder.

L'objection est fondée. C'est pourquoi le Sénat devrait manifester son désir formel de voir inscrire au budget de 1930 les crédits voulus pour subsidier les internats existants en calculant leur montant de façon à donner aux subsides une sorte d'effet rétroactif ; dans ces conditions, ces internats qui méritent pleine approbation et encouragements efficaces n'auront en rien à souffrir du retard à voter le projet.

Pour le surplus, il nous semble que les questions de principe soulevées plus haut, sans parler d'autres qui le seront au cours de la discussion, doivent être examinées par le Sénat à un moment plus propice que dans la hâte d'une fin de session, les intérêts des enfants dont il s'agit en seront mieux servis.

Nous proposons donc, sous réserve de l'engagement moral de subsidier les internats existants, d'ajourner la discussion du projet de loi et de décider que la discussion en viendra au début de la prochaine session.

BON P. DE MOFFARTS.

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1928-1929.

Verslag uit naam van de Commissie van Kunsten en Wetenschappen, belast met het onderzoek van het Wetsontwerp betreffende den leerplicht der kinderen wier ouders geen vaste verblijfplaats hebben en betreffende de internaten opgericht om lager onderwijs aan die kinderen te verstrekken.

NOTA VAN DE MINDERHEID

De gewichtige vraagstukken die rezen naar aanleiding van dit wetsontwerp zouden verdienen dat de Senaat daaraan een des te grondiger onderzoek zou wijden, daar dit ontwerp door de Kamer zonder eenig debat, samen met andere, werd aangenomen.

Wij wijzen op de volgende punten :

1. Het ontwerp brengt een zwaren slag toe aan het beginsel der achtjarige leerplicht. Men kan zich afvragen of het in het belang is der kinderen, wier ouders geen vaste woonplaats hebben, — belang dat wij eerst en vooral op het oog moeten hebben — dat zij tot slechts vier jaar school zouden gehouden zijn. Hunne opleiding kan niet opwegen tegen die der overige kinderen en moet men bovendien niet vreezen dat zij zouden worden afgejakkerd tijdens de vier schooljaren in bijzondere gestichten ?

De wet van 18 October 1921 heet : « Wet tot verscherping van den schoolplicht bij het lager onderwijs ». Artikel 3 daarvan bepaalt dat een Koninklijk besluit de wijze regelt waarop gezins-
hoofden zonder vaste woonplaats zich van de verplichtingen moeten kwijten die hun door de schoolwet worden opgelegd.

Mag men het niet vreemd vinden dat, om den leerplicht te verscherpen, het Koninklijk besluit van 10 November 1925 bepaalt dat de wijze, waarop men voldoet aan de wettelijke verplichting zijn kinderen gedurende acht jaar te doen onderwijzen, zou bestaan in een vierjarig onderwijs ? Over dit punt heeft het Parlement nooit uitspraak gedaan; verdient het geen aandachtig onderzoek ?

Ligt het in het belang van de kinderen tot tien jaar vrij te mogen rondloopen ? Vervullen wij onzen plicht met het hun toe te laten ?

Deze inbreuk op de leerplicht vanaf den leeftijd van zes jaar kon allicht een gevaarlijk precedent worden dat men inroepen zal om andere afwijkingen te bekomen.

De Memorie van Toelichting van de wet van 1921 zegt dat, onder het vroegere stelsel, de kinderen van schippers, marskramers en andere rondreizende personen, slechts aan schoolplicht onderhevig waren wanneer zij ten minste acht en twintig achtereenvolgende dagen in een gemeente verbleven, en practisch werd deze bepaling niet toegepast. Goed, maar zou men het punt niet kunnen behandelen te weten of integendeel, de

schoolplicht niet moet worden opgelegd, wat ook de duur weze van het verblijf der ouders in de verschillende gemeenten van het land ?

2. Het principieel van de Staatstusschenkomst in de kosten van het internaat is een nieuwigheid wat betreft het lager onderwijs, zooals het door de schoolwet wordt geregeld.

De ouders zonder vaste woonplaats zullen door den Staat niet alleen de onderwijskosten van hun kinderen zien betalen, wat normaal is, doch ook nog de vier vijfden van de internaatkosten, dat wil zeggen, kost en inwon, enz. Is dit een voordeel voor bedoelde ouders in den aard van dit der pupillenscholen, voor ouders die reeds bevoordeeld worden wat betreft den duur van de schoolplicht, of zal deze tegemoetkoming van den Staat in het kostgeld ook worden verleend aan elk gezinshoofd dat zulks aanvraagt ?

3. Artikel 2 bepaalt dat de Regeering de provinciale, gemeentelijke en private internaten kan erkennen die zich aan haar toezicht onderwerpen. Is dit een gewoon recht ? Zou erkenning niet verplicht moeten zijn voor den Staat wanneer de bij Koninklijk besluit te bepalen voorwaarden — die voor al de internaten dezelfde zijn — worden nageleefd en behouden ?

4. Zal het internaat of het bijzonder gesticht verplichtend zijn vanaf den leeftijd van tien jaar, ofwel zal het bezoek van een gewone lagere school, vanaf dezen leeftijd, voldoende zijn ?

5. Wordt elke geldelijke tusschenkomst vanwege de provinciën, de gemeenten, de Commissie van Openbaren

Onderstand in het kostgeld (kost, enz.) afhankelijk gesteld van denzelfden regel als dien voorzien bij artikel 46 der schoolwet en, zoo deze openbare besturen tusschenbeide komen, is het hun dan verboden eenig onderscheid tusschen de internaten te maken ?

* * *

De geachte Minister van Kunsten en Wetenschappen heeft de vrees uitgedrukt dat sommige verdienstelijke internaten mochten gedwongen zijn, bij gemis van voldoende inkomsten, hunnen weldadigen invloed stop te zetten, zoo hun niet onverwijld toelagen worden toegekend.

Deze opwerping is gegrond. Derhalve zou de Senaat uitdrukkelijk den wensch moeten uiten op de begrooting voor 1930 de noodige kredieten te zien uittrekken om de bestaande internaten geldelijk te steunen, en wel met terugwerkende kracht; in die voorwaarden zouden deze verdienstelijke internaten, die op aanmoediging aanspraak mogen maken, niet te lijden hebben onder de laattijdige goedkeuring van dit ontwerp.

Het lijkt ons overigens dat hooger aangehaalde principieele vraagpunten, zonder van de andere te spreken die tijdens het debat kunnen rijzen, op een gepaster oogenblik dan thans zouden dienen te worden onderzocht, in het welbegrepen belang van de kinderen.

Mits de zedelijke belofte de bestaande internaten geldelijk te steunen, stellen wij dus voor de behandeling van dit wetsontwerp uit te stellen en te beslissen dat zij bij den aanvang van den volgende zitting op de agenda zou komen.

BON P. DE MOFFARTS.